

CHARLES DIEHL

VENEȚIA

Istoria întemeierii unei republici

Cuprins

Prefață.....	7
--------------	---

CARTEA I

Întemeierea Republicii

Din secolul al V-lea până în secolul al XI-lea	11
Capitolul I. Originile Venetiei.....	11
Capitolul al II-lea. Apariția măreției venețiene. Din secolul al VI-lea până în secolul al XI-lea.....	19

CARTEA A II-A

Cauzele măreției venețiene în Evul Mediu

Din secolul al XI-lea până la sfârșitul secolului al XV-lea.....	32
Capitolul I. Negoțul venețian.....	32
Capitolul al II-lea. Cucerirea Orientului și imperiul colonial al Venetiei.....	45
Capitolul al III-lea. Constituția Venetiei și guvernul Republicii.....	74
Capitolul al IV-lea. Gloria Venetiei.....	105
Capitolul al V-lea. Viața și sufletul venețian	124

CARTEA A III-A

Evoluția Venetiei

De la mijlocul secolului al XV-lea până la sfârșitul secolului al XVI-lea	143
Capitolul I. Ruina imperiului colonial. Venetia și turcii	143
Capitolul al II-lea. Decăderea comerțului venețian ...	156
Capitolul al III-lea. Politica continentală a Venetiei.....	170

Capitolul al IV-lea. Veneția în secolul al XVI-lea. Orașul, moravurile, literele și artele.....	185
Capitolul al V-lea. Administrația și diplomația venețiană.....	211

CARTEA A IV-A

Sfârșitul Veneției	222
Capitolul I. Politica externă a Veneției în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea	222
Capitolul al II-lea. Guvernul Republicii și viața venețiană din secolul al XVIII-lea	233
Capitolul al III-lea. Sfârșitul Veneției	248

PREFAȚĂ

Există o Veneție romantică, aceea a lui Byron, a lui Musset și a lui George Sand: de această Veneție, fermecătoare, fără îndoială, dar poate și puțin convențională, și a cărei glorie e făcută din multă literatură și din puțin snobism, nu va fi vorba în această carte. Există o altă Veneție, aceea despre care s-a spus atât de frumos că este „cea mai formidabilă lecție de energie activă și de aplicare practică întâlnită în istorie”. Despre această Veneție am vrut să scriem aici, nu o nouă istorie, istorie de atâtea ori scrisă, ci să studiem regimul politic, evoluția istorică și să determinăm, dacă intenția nu e prea îndrăzneată, cauzele care i-au hotărât mărirea și decăderea.

În succesiunea complicată și diversă a formelor politice, cunoscute pe rând de popoarele europene, Veneția ocupă un loc aparte. Constituția sa este una dintre creațiile cele mai originale și cele mai de seamă pe care le-a văzut născându-se istoria instituțiilor; ea oferă tipul clasic – și aproape unic – al unui guvernământ pur aristocratic, al unei republici patriciene, în care puterea se concentrează în mâinile unei oligarhii, puțin numeroasă, strâns închisă și foarte egoistă în ce privește privilegiile ei. Dar și mai demn de atenție este poate faptul că acea operă politică, născută din împrejurările vremii și în multe privințe artificială, a fost, prin voința hotărâtă a acelor care au prezidat-o, o operă durabilă.

Constituția Veneției s-a menținut, fără revoluții și aproape fără schimbări, timp de aproape o mie de ani și a făcut din cetatea pe care a cărmuit-o nu numai un stat solid și puternic, ci o mare putere mondială. Studiarea mecanismului Constituției venețiene și determinarea cauzelor care au dat acestui oraș, așezat într-o situație diferită, un regim atât de special sunt unul dintre punctele principale pe care ni le-am propus aici.

Din acest studiu va reieși caracterul de perfecțiune cu care Veneția a însemnat tot ce a creat: politica, administrația, diplomația și civilizația sa.

Favorizată de împrejurările în care s-a născut și de locurile care au văzut-o întemeindu-se, în marginea, aproape în afara Italiei, Veneția nu a fost un stat asemănător celorlalte state italiene ale Evului Mediu. Ea și-a întemeiat mărirea nu pe o putere teritorială, ci pe o prosperitate economică și comercială. A fost nu numai regina Adriaticii, ci regina întregii Mediterane, până la începutul secolului al XVI-lea, dând o pildă memorabilă legat de felul cum se stabilește și cum se guvernează un mare imperiu colonial. În prezent, în toate mările orientale, din Dalmația și până în Dardanele, de la Corfu și până la Cipru, se găsesc urmele cuceririlor Republicii, iar leul Sfântului Marcu pare încă să-și înfigă ghearele pe aceste pământuri pe care le-a dominat pe vremuri.

Într-o vreme în care se studiază în mod deosebit cauzele geografice, politice și economice care au contribuit la importanța unui stat, Veneția, la care, mai precis decât oriunde, apare jocul acestor factori diverși, merită deci o atenție specială.

Nu mai puțin interes prezintă Veneția pentru aceia pe care îi atrage psihologia popoarelor, prin calitățile pe care cetățenii săi le-au pus în serviciul politicii sale. Sufletul venețian prezintă un complex amestec de egoism și devotament față de patrie, de lipsă de scrupule și de abnegație, de voință hotărâtă și de supunere a intereselor private, intereselor și gloriei statului. Și acestora le-a datorat cetatea San Marco o parte din mărirea și prosperitatea sa; în această grijă nestrămutată de a mări mereu bogăția și splendoarea Veneției, de a sluji totodată și interesele și onoarea sa, în această alianță neprevăzută a celui mai realist simț practic și a celor mai înalte aspirații ideale, există o netăgăduită frumusețe.

În sfârșit, în aceste zile, în care Orientul mediteranean atrage iarăși atenția Europei, merită poate osteneala să se studieze politica unui oraș care, aproape în tot timpul existenței sale istorice, a avut privirile îndreptate spre Orient și care și-a întemeiat măreția pe punerea în valoare rațională și înțeleaptă a bogățiilor Levantului.

Firește, cauzele care au dus la decăderea Veneției dovedesc ce era artificial și forțat în edificiul grandorii sale. Dar ele adevărate în același timp voință puternică, energie mândră și îndemănare în construcția acestui edificiu milenar.

Minunea umilului oraș, născut în noroiul lagunelor, care a putut deveni centrul comerțului mediteranean, capitala celui mai mare imperiu colonial – mai bine zis, a singurului imperiu colonial cunoscut de Evul Mediu, o cetate minunată de bogată și de prosperă, împodobită cu toate luxurile și cu tot prestigiu civilizației, nu este decât o operă umană, care face cinste omului, o măreață dovadă că un guvern hotărât și puternic poate asigura măreția unei țări.

Datorită acestor lucruri, istoria moartă a Veneției nu ne poate lăsa indiferenți; și nădăjduim că tuturor acelor pe care îi înduioșează atât de adânc farmecul Veneției, ea le va aduce câteva noi elemente admirației și emoției lor.

Charles Diehl

CARTEA I

Întemeierea Republicii

Din secolul al V-lea până în secolul al XI-lea

CAPITOLUL I

Originile Veneției

*Laguna venețiană. Primele așezări. Viața în lagună. Torcello.
Întemeierea Veneției.*

Prin poziția sa geografică, prin originile și primele dezvoltări ale istoriei sale, prin diferitele influențe suferite în începuturile ei, Veneția este un oraș cu totul deosebit. În prezent, împrejurul ei, în laguna care o înconjoară, există o serie de orașe moarte care au precedat-o în istorie, care i-au pregătit oarecum apariția și care explică mărirea ei. Spre aceste mici Veneții, prevestitoare ale mării Veneții, dar care n-au avut vremea să se dezvolte și norocul să înflorească, trebuie să ne aruncăm mai întâi privirile. Trecutul lor îndepărtat, din care s-au mai păstrat încă aproape ciudat de viu câteva aspecte, aruncă o rază de lumină în istoria cetății San Marco: acest trecut este introducerea sa firească și necesară.

Laguna venețiană. Privind o hartă a Italiei de Nord, primul lucru care ne izbește este un fenomen geografic. Pe toată coasta nord-vestică a Adriaticii, de la Reno la Isonzo, de la Ravena la Aquileia, se întinde o câmpie joasă, mlăștinoasă, transformată mereu de neastâmpărul apelor. Marile fluvii care vin dinspre Alpi coboară încet, leneș, spre mare, încărcate cu

Veneția nămolul și sedimentele adunate în lungul lor parcurs; aceste sedimente sunt depuse de ele, înainte de a se revărsa în Adriatică, și astfel în această regiune joasă, pământul se întinde mereu, răpind din spațiul mării.

Lungi brâuri de nisip – *lidi* – se înșiră în fața coastei, întretăiate din loc în loc de gurile fluviilor; în spatele acestor brâuri litorale se aștern mari pânze de ape, puțin adânci, lagune, presărate cu un arhipelag de mici insule. Astfel, în fața uscatului, pe marginea coastei, se desfășoară o câmpie semi-acvatică: acestea sunt *Țările de Jos* venețiene.

De două ori pe zi, după cum urcă sau scade fluxul Adriaticii (se știe că, spre deosebire de restul Mediteranei, această mare are un flux și un reflux de o amplitudine apreciabilă), aspectul acestei regiuni se transformă. La flux, totul este acoperit de apă, în afară de câteva insule, încununate de turnuri, pe suprafața lagunei, doar parii mari ies la iveală, încercuind locurile de mică adâncime și însemnând canalele navigabile. La reflux, dimpotrivă, aceasta nu mai este decât o câmpie de alge verzi, străbătută de canalele întortocheate; locurile neadânci, în care strălucesc pete de apă stătută, ies la iveală; insulele se ridică mai solide, rareori acoperite de valuri.

Priveliște ciudată, în care totul este neobișnuit, pământul și cerul, clima și atmosfera. Peste bălțile pe care le încrețește vântul se joacă și sclipește lumina; apele verzui și plumburii alternează cu nisipurile fără culoare; pe suprafața mișcătoare și strălucitoare culorile se schimbă și se îmbină într-o continuă reînnoire. Însăși câmpul viziunii se transformă; nu se mai văd contururi nete, nu mai apar linii precise; doar pete vibrând sub culoarea schimbătoare. Atât de intens, încât după părerea lui Taine, spectacolul contemplat fără încetare, aerul umed, aburii molatici ridicați deasupra apei, jocurile luminii într-o atmosferă specială, au avut și ele influență asupra caracterului artei venețiene.